

NAČRT REKONSTRUKCIJE POŠKODB OBREŽJA SAVE PO POPLAVAH IZ LETA 1850

Tatjana Rahovsky Šuligoj

Načrt pred konservatorsko-restavratorskim posegom

Detajl poškodbe: močna nagubanost in nečistoče

Signatura: SI AS 50, Deželna gradbena direkcija v Ljubljani, XV/6-7/ I. 1850

Naslov: Rekonstrukcija poškodb obrežja Save po poplavih, situacija pri Franko

Poškodbe: slaba kakovost papirja, nečistoče, zmečkanine, manjkajoči deli in raztrganine

Tehnični grafični dokumenti predstavljajo pomembno povezavo s kreativnim procesom nastanka, tako materialno kot vsebinsko. Pogosto so tudi edini zapis grajene ali naravne krajine, ki danes ni več ohranjena.

Arhiv Republike Slovenije hrani v fondu SI AS 50, Deželna gradbena direkcija v Ljubljani, zbirko grafičnih dokumentov, ki so jih večinoma v 19. stoletju po naročilu države izdelali za regulacijo in vzdrževanje porečja Save. Ti predstavljajo tudi ene od prvih pravih načrtov za urejanje naselij in prostora na Slovenskem.

Risbe na dokumentih niso le tehnično nazorne, ampak tudi grafično skrbno izdelane. Grafične predstavitve so s senčenjem, z barvanjem in vrisovanjem izmišljenih dekorativnih delov zelenja in drugih estetskih likovnih dodatkov včasih prave male likovne mojstrovine. Zaradi slabe kakovosti podlage, pogoste in neprimerne uporabe ter hrambe so posamezni dokumenti močno poškodovani in je zato njihova primarna celota okrnjena.

Konservatorsko-restavratorski postopek je prilagojen za vsak posamezni dokument ter odvisen od številnih estetskih in praktičnih preučevanj in zahtev. Predstavljen načrt je na prosojnem papirju. Prosojnost papirja lahko dosežemo z različnimi postopki, ki so se skozi čas spreminjali. Prav postopki za doseg želene prosojnosti imajo tudi veliko pomanjkljivosti ter škodljivih vplivov na trajnost in obstojnost papirja. Močno mletje celulozne mase ali obdelava s posebnimi kemijskimi postopki, oboje povzroča, da papir spremeni barvo, se hitro lomi, raztrga, ni prožen in je zelo občutljiv na vlago. Ena od glavnih značilnosti prosojnih papirjev je prav velika občutljivost na vlago. Spremembe dimenzij papirja in posledično merila, ki nastanejo zaradi neprimerne klime, neustreznih pogojev hranjenja ali neprimernih konservatorsko-restavratorskih postopkov, imajo lahko pri tehničnih in arhitekturnih načrtih resne posledice za študij in rekonstrukcijo arhitekturnih mer ter pororcev.

Za prosojne papirje veljajo enaki principi konserviranja-restavriranja kot za druge dokumente na papirju, le da so ti prilagojeni značilnostim prosojnih papirjev. Predvsem občutljivost na vlago pogojuje previdno uporabo vodovsebnih lepil, pomembna je tudi ohranitev značilne prosojnosti dokumenta.

Predstavljeni načrt je imel poleg raztrganin, manjkajočih delov, krhkosti, občutljivosti na vlago in umazanije tudi zelo močno nagubanost. Zato smo morali še pred suhim čiščenjem s kontroliranim vlaženjem v improvizirani vlažilni komori in z vlažilno gobico Kanebo® sprostiti in nato zravhati

zapognjene gube. Po ravnanju in suhem čiščenju z radirko smo začasno sestavili posamezne dele objekta z lica s tako imenovanimi mostički. Tako fiksiranemu objektu smo s hrbtne strani zapolnili manjkajoče dele in razpoke s trakovi iz japonskega papirja in škrobnim (vodovsebnim) lepilom. Občutljivost na vodo smo nadzorovali tako, da smo delali na manjših površinah. Po konserviranju-restavriranju smo načrt vložili v mapo iz trajno obstojnega papirja, ki služi kot opora in zaščita.

Pri prosojnih papirjih je pomembno, da ohranimo njihovo prosojnost, preprečimo spremembe dimenzij, zagotovimo ustrezno oporo in olajšamo rokovanje pri hrambi in uporabi. Zato je tovrstno gradivo treba pravilno uporabljati ter ga hraniti v strožjih in bolj nadzorovanih klimatskih razmerah. Skladiščna oprema mora biti dimenzijsko prilagojena formatu gradiva, da se originali lahko hranijo brez nepotrebne preogibanja in zvijanja. Za potrebe uporabnikov pa je objekt digitaliziran in dostopen v digitalni obliki.

V Arhivu Republike Slovenije pristojni arhivisti sledijo konservatorsko-restavratorskim zahtevam varovanja in hrambe zbirk tehnične dokumentacije. Gradivo sistematično vrednotijo, skrbijo za njegovo potrebno konserviranje-restavriranje in primerno hrambo v depozitu. Opravljena je bila tudi sistematična digitalizacija fonda, iz katerega je predstavljeni načrt.

PLAN FOR THE RECONSTRUCTION OF FLOOD DAMAGE ALONG THE BANKS OF THE SAVA RIVER FROM THE YEAR 1850

Technical drawings provide an important insight into the creative process involved in their creation, while at the same time capturing the spirit of the period in which they were made. They are often also all we are left with to remind us of man-made and natural landscapes that have ceased to exist or have not been preserved.

Apart from being technically detailed, the drawings are also meticulous in terms of their graphic (shading, colouring, and depiction of imaginary decorative items of greenery and other aesthetic additions).

Unfortunately, some of the drawings in our collection are now seriously damaged due to the poor quality of the materials on which they were created, as well as improper handling and storage.

Conservation treatment is tailored to each individual drawing and depends on numerous aesthetic and practical considerations and research results.

Načrt v improvizirani vlažilni komori

Suho čiščenje z radirko

Natančnejše suho
čiščenje s tršo radirko

Ravnanje drobnih gub z vlažilno gobico

Ročno restavriranje

Ravnanje pod utežmi

Načrt po konservatorsko-restavratorskem posegu

Članek je del zbornika

PRETEKLOST V ROKAH PRIHODNOSTI

70 let Centra za konserviranje in restavriranje Arhiva Republike Slovenije

PRETEKLOST V ROKAH PRIHODNOSTI

70 LET CENTRA ZA KONSERVIRANJE
IN RESTAVRIRANJE

Arhiva Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO
ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE

2026

PRETEKLOST V ROKAH PRIHODNOSTI

70 let Centra za konserviranje in restavriranje Arhiva Republike Slovenije

Glavna urednica: Anja Props

Odgovorna urednica: Lucija Planinc

Avtorica idejne zasnove razstave: Tatjana Rahovsky Šuligoj

Avtorice: mag. Blanka Avguštin Florjanovič, Marjana Cjuha, Stanislava Grkman, Darja Harauer, Mateja Kotar, Nataša Petelin, Lucija Planinc, Anja Props in Tatjana Rahovsky Šuligoj

Jezikovni pregled: dr. Aleksandra Gačić Belej

Prevod v angleščino: Alenka Hren

Fotografije in reprodukcije: Borut Jurca, Rene Sebastijan Knapič, Dragica Kokalj, Mateja Kotar, Nataša Petelin, Lucija Planinc

Oblikovanje: Tina Pregelj Skrt • Mint Colibri

Izdal in založil: Arhiv Republike Slovenije, zanj Andrej Nared

Ljubljana, 2026

© 2026, Arhiv Republike Slovenije

Vse pravice pridržane.

Fotografija na naslovnici: Imenjska knjiga za Kranjsko, Ljubljana, 1546–1549, SI AS 173, glavna knjiga, št. 2, Arhiv Republike Slovenije

Elektronska izdaja: <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/Arhiv-RS/Zalozba/e-publikacije/70-let-CKR/Preteklost-v-rokah-prihodnosti-e-publikacija.pdf>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

7.025.3/.4(497.4)(091)(082)

PRETEKLOST v rokah prihodnosti [Elektronski vir] : 70 let Centra za konserviranje in restavriranje Arhiva Republike Slovenije / [glavna urednica Anja Props ; avtorice Blanka Avguštin Florjanovič ... [et al.] ; prevod v angleščino Alenka Hren ; fotografije in reprodukcije Borut Jurca ... et al.]. - Elektronska izd. - E-knjiga. - Ljubljana : Arhiv Republike Slovenije, 2026.

ISBN 978-961-6638-55-5 (PDF)

COBISS.SI-ID 290622467